

Pris: 30 kr.

Foreningen Danmark-Letland

Nr. 2 Juni 2021 29. årgang

ISSN 1901-5720

Indhold

Pandemi, vindenergi og 100 års jubilæum	3
Historien bag en af Letlands ældste færdigheder	6
Krusta koki	10
Årsberetning 2020-2021	17
På vildveje i bogsamlingen	19
Den flyvende mand fra Priekule	27
Janis Ziemelnieks	32
Rite Nyt	36
Jāņi - Sct. Hans	39
Latvian Institute	40
Bestyrelsen	52
Foreningen....	53
KALENDER for 2021	55

Læs side 16!

Forsidefoto har Peter Kyhn fundet fra et gammelt lettisk blad.

Næste deadline er 1. sept. God sommer

Pandemi, vindenergi og 100 års jubilæum

– rapport fra Riga

Af Flemming Stender, Danmarks ambassadør i Letland

Den 3. september 2019 overrakte jeg mine akkreditiver til Letlands præsident Egils Levits og startede dermed formelt mit arbejde som Danmarks ambassadør i Letland. Da jeg igennem mange år har haft en særlig interesse for de baltiske lande er jeg meget glad for at være kommet til Letland.

Som ung diplomat var min første udstationering på den danske ambassade i Estland (1998-2001). Det var en spændende tid med fokus på de baltiske landes optagelse i EU og NATO. I den periode havde jeg også flere gange lejlighed til at besøge Letland og Riga. Og siden da har jeg på tæt hold fulgt udviklingen i de baltiske lande. Før jeg kom til Letland var jeg i en årrække direktør for Baltic Development Forum, en dansk samarbejdsorganisation som arbejdede for at styrke det nordisk-baltiske samarbejde inden for innovation og bæredygtighed. I den sammenhæng havde jeg også mange gode lettiske kontakter, som jeg nu har haft lejlighed til at genopfriske.

Min tid i Letland har selvsagt været stærkt præget af covid-19 pandemien, som begyndte ca. seks måneder efter min ankomst. Særligt den første bølge i foråret var vanskelig, da det var en helt ny og ukendt situation, og man ikke vidste, hvordan tingene ville udvikle sig. Med kone og børn boende i Danmark har der været lange perioder, hvor jeg ikke har kunnet ses med familien. Men så er det jo godt, at man har Facetime! Under pandemien har jeg sat ekstra pris på god motion og frisk luft, og har derfor været meget glad for at bo i Jūrmala, hvor der er mange gode muligheder for at komme ud i naturen, ikke mindst har jeg nydt mange dejlige gå-, cykel- og løbeture på Jūrmalas smukke strande. Jeg har nu sat et mål for sommermånederne om at cykle på arbejde et par gange

om ugen via den historiske og dejlige cykelsti mellem Jūrmala og Riga. En god tur på 40 km frem og tilbage.

Som for mange andre har pandemien haft stor indvirkning på mit arbejde. For møder sker nu alene digitalt. På ambassaden har vi arbejdet skiftevis hjemmefra. Selvom det har fungeret fint for mig savner jeg fysiske møder, og ikke mindst at kunne komme rundt i landet og møde folk, virksomheder m.fl. Jeg holder især af at besøge forskellige skoler og tale med de unge. Selv om "besøgene" nu kun kan foregå online synes jeg stadig, at jeg har haft nogle gode samtaler med eleverne, og jeg er imponeret over deres åbenhed, spørgelyst, og ikke mindst fremragende engelskkundskaber.

På ambassaden er der mange, både danskere og letter, som hver dag kontakter os, især med spørgsmål om indrejsrestriktioner i Danmark og Letland. Vi holder hele tiden ambassadens hjemmeside opdateret med seneste nyt, og følger også udviklingen og håndteringen af covid-19 pandemien i Letland tæt.

Handelsafdelingen, der rådgiver danske virksomheder med at finde lettiske samarbejdspartnere har mere travlt end nogensinde, og det vidner også om, at både Danmark og Letland har klaret sig relativt godt gennem den økonomiske krise. Jeg glæder mig til igen at kunne besøge en række af de mange danske virksomheder rundt omkring i Letland.

Vi arbejder meget for at øget samarbejdet mellem Danmark og Letland i forhold til den grønne dagsorden. Det gælder for eksempel inden for vindenergi. I april måned arrangerede ambassaden sammen med den lettiske vindenergi organisation Vēja Energijas Asociācija den første nationale vindkonference i Letland med deltagelse af en lang række internationale eksperter, industri og centrale aktører til en drøftelse af perspektiverne for vindenergi i Letland. Flere danske vindaktører bidrog med danske erfaringer. Konferencen blev indviet af præsident Egils Levits, økonomiminister Jānis Vitenbergs, EU's energikommissær Kadri Simson, og den danske energi og klimaminister Dan Jørgensen. Og selv om det var en online konference var interessen helt overvældende. Andre fokusområder inden for den grønne dagsorden er grøn mobilitet for der er stor interesse for danske erfaringer med cykling, ligesom vi arbejder med danske erfaringer inden for økologi, gastronomi og madspild.

2021 er et særligt år i de dansk-lettiske forbindelser med 100 året for Danmarks anerkendelse af Letland i 1921 og senere på året fejringen af 30 året for genetablering af diplomatiske forbindelser i 1991. Jeg ser særligt frem til at deltage i fejringen af 100 året i København den 4. juni ved konferencen *Together in the Past, Present and Future* med deltagelse af udenrigsministrene fra Danmark og Estland, Letland og Litauen og drøftelse af, hvordan vi yderligere kan styrke samarbejdet inden for områder som klima/energi, innovation, uddannelse, urban development og meget mere.

Flemming Stender, Danmarks ambassadør i Letland

Af Anda Dyrlund-Parbst

Historien bag en af Letlands ældste færdigheder inden for kunsthåndværk

I sidste nummer af foreningens blad (Marts 2021) var der en lille artikel fra Letlands Institut om den helt særlige keramik, der bliver lavet i Letland. I artiklen var den omtalt som røget keramik. Det har Instituttet desværre fået oversat ukorrekt.

Samtidig fortjener denne historiske færdighed en meget større opmærksomhed. Derfor besluttede jeg at lave et indlæg om det.

Keramikken er kendt internationalt under navn "*reduction fired ceramics*" eller "*reduced ceramics*", fra engelsk - reduktionsfyret keramik, mere simpelt sagt - reduceret keramik, men mere specifikt - reduceret lertøj.

Jeg håber, at du har lyst til at læse videre og dykke længere

Under forbrændingen

ned i denne skønne form for kunsthåndværk.

Reduceret keramik har ufortjent været glemt i flere århundreder. Men de driftige pottemagerer i Latgalen, i den østlige del af Letland, har udforsket arkæologiske optegnelser, har eksperimenteret i rigtige mange år, og på grund af deres viden har de formået at genoplive denne gamle tradition. Nu bli-

Keramik fra Nature by Hand

ver keramikken brugt bredt i husholdninger og restauranter rundt om i hele Letland, ligesom den har fået en del anerkendelse udenfor Letland. Flere af de lettiske keramikere underviser endda masterklasser i dette fag i udlandet. Min lille gårdbutik - *Nature by Hand* - har den store ære at repræsentere dette kunsthåndværk i Danmark.

Allerede i tiden f. Kr. brændte man keramikken i et hul i jorden, men i dag bliver de fleste brændingsprocesser udført i en speciel ovn, muret af keramiske tegl. *Reduceret keramik* kan kun laves i en manuelt styret, grantræsfyret ovn.

Kvaliteten af råmaterialet – leret – er meget vigtigt. Selv om Latgalen er kendt for lerjord, kan ikke alt ler, der bliver udgravet, bruges til produktion af keramikken. Først og fremmest er lerets sammensætning supervigtig – den må ikke indeholde kalkurenheder, eller sandkorn, leret skal også renses

for andre organiske elementer som trærester, sten, insekter, græs osv. Lerets termiske resonans spiller også en stor rolle, da ler med mindre termisk modstand ikke er egnet til at blive brugt i produktionen af keramikken.

Keramikken bliver enten håndformet eller formet på en drejeskive, nogle vælger endda en fod-drejeskive. Derefter skal keramikken tørre, i mellemtiden holder keramikere øje med dens form og retter til, hvis det er nødvendigt, samtidig bliver keramikken pudset under tørring for at få lidt mere glat overflade (hvis der ikke er nogen mønstre på).

Stanislavs Vilums, keramiker fra Cukrasta Rezekne

For at kunne udføre brænding af keramikken ordentligt, er det vigtigt, at ovnen er helt fyldt op. Med en halvfuld ovn kan man ikke vedligeholde den ønskede temperatur, derfor er tætheden i ovnen påkrævet. Keramikken sættes ind i fri stak, lige oven på hinanden, og overfladen dækkes af keramikstumper. Brænding tager ca. 12 timer, hvor man gradvis øger varmen inde i ovnen og frigiver ildens flammer igennem en særlig åbning nede i ovnen. Til sidst brænder keramikken i åben ild. På dette tidspunkt ser keramikken ud som et stykke rødt metal. Kulminationen er

varme på 1050 °C, som det kun kan lade sig gøre at opnå ved at bruge tørt brænde. Brændingsprocessen bliver afsluttet med reduktionsproces, hvor ovnen bliver muret til, hvorved iltten bliver fjernet fra keramikken. I denne reduktionsproces bliver den røde keramik sort. Leret indeholder nemlig en smule jern, og oxiderer naturligt ved mangel på ilt.

Den endelig farve kommer an på, hvordan ilden opfører sig

under iltreduktionen, og hvordan produkterne ligger i forhold til ilden. Da forbrændingen er forskellig forskellige steder i ovnen, giver det nuancer i farven på selve keramikken. Det kan være alt fra mørkebrun til sort, sort-sølvagtig farve. Det er meget svært at lave ensartet iltreduktion.

Når ovnen er helt afkølet, normalt på anden eller tredje dag, kan man tage keramikken ud. Her bliver keramikken smurt ind i organisk bivoks med noget madolie for at give keramikken vandfast overflade.

De vigtigste af de positive faktorer lige for dette håndværksfag er: "at der ikke anvendes industriel forarbejdning, alt er manuelt arbejde", at det er en økologisk ren produktion, hvor der til fremstilling anvendes miljø- og sundhedsvenlige teknologier.

Denne naturlige produktionsproces frembringer dybde og nuancer af farve på keramikken, ligesom vi ser ved ting på sorthvide billeder. Reduceret keramik er resultatet af ildens vilde natur og keramikerens kvalitative håndarbejde.

Keramikken kan ses som en opfordring til at huske vores rødder, bibeholde traditionerne og dermed også erkende og ære, hvad naturen giver os. Keramikken tåler opvaskemaskiner, kan bruges også i ovn og giver autentisk oplevelse til fest og hverdag, kan nemt kombineres sammen med andre stel vi allerede har derhjemme.

Lad traditionerne leve!

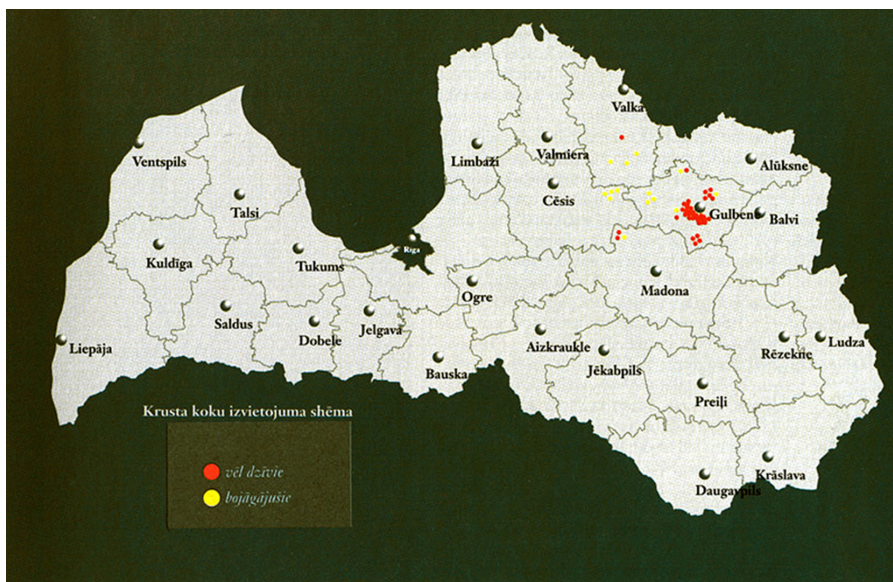
*Viola Anna Biri-
na og Stanislavs
Vilums*

Krusta koki

Korstræer – en gammel baltisk begravelsesskik, der er ved at forsvinde

Af Per Nielsen

Et korstræ er et stort træ, hvor en slægtning til en afdød har skåret et kors i barken i forbindelse med en begravelse. Korstræer kan enten være enkeltstående træer ved en korsvej, eller der kan være flere korstræer i en lund, der ligger tæt ved vejen (en ”korsskov”). At skære et kors i et træ i forbindelse med en begravelse har i Letland tidligere været en udbredt tradition i den nordlige og nordøstlige del af Vidzeme. Skikken fandtes også i det sydlige og vestlige Estland samt på øen Saaremaa (Øsel), i dele af Finland og i Rusland i området mellem den finske bugt og Ladoga-søen. Men de fleste af de her nævnte steder er denne skik helt forsvundet i begyndelsen af det 20. århundrede. I Letland praktiseres traditionen med korstræer stadig i dele af Vidzeme, omkring Madona, i Liezēre

Udbredelsen af korstræer i Letland. De røde prikker viser de områder, hvor traditionen med korstræer stadig er levende. Kilde: Guntis Eniņš, ”Dzīvi krusta koki”. I: Latvijas Daba, 16. laidiens, 2002. gads, 2. lpp.

og omkring Gulbene. Estland, lige på den anden side af grænsen, ca. 10 - 15 km nord for Gaujiena og Ape i den sydøstlige del af Estland er traditionen med korstræer også levende endnu. Den lettiske folkemindeforsker, specialist i træer og sten med kulturel betydning og æresdoktorer ved det lettiske videnskabsakademi, Guntis Eniņš, mener, at traditionen med at skære et kors i barken på et træ oprindeligt stammer fra den gamle baltiske hedenske tro og er gledet over i den kristne religion, hvor korset er blevet det

Et korstræ i vejsiden nær kirkegården i Liezēre. Foto: Per Nielsen.

overordnede symbol på kristendommen. Men korset som et beskyttende symbol er meget ældre end kristendommen. For de gamle baltiske stammer rummede korstegnet en kraftfuld magi. Korset var en symbolsk skillelinje mellem de levende og de dødes rige. De kristne har omformuleret betydningen af det hedenske tegn og gjort det til den kristne tros grundlæggende ideogram. I det baltiske område er de oprindeligt hedenske folkeslag, der i 1200-tallet blev omvendt til kristendommen, fortsat med at udføre dette ejendommelige, men nu kristent fortolkede begravelsesritual. Guntis Eniņš mener, at der er tale om et gammelt hedensk ritual, der har overlevet skiftende tider, uanset om områderne har været domineret af katolikker, russisk ortodokse eller protestanter.

De tidligste skriftlige beretninger om korstræer i det baltiske område dateres tilbage til det 17. århundrede, f.eks. Adam Olearius (1599 -1671) i beskrivelsen af sin rejse fra Hamburg

via Narva til Isfahan 1635-1639.

Et korstræs placering afhænger meget af landskabet, men korstræer eller korsskove ligger som regel enten i umiddelbar nærhed af en kirkegård eller langs veje, der går mellem landsbyen og kirkegården. Et korstræ er en ukrænkelig kultgenstand. Der findes gamle beretninger om folk, der har fældet et korstræ og lidt en krank skæbne.

Ritualet udføres ved at begravelsesoptøget stopper ved et bestemt korstræ på vej til eller fra kirkegården. Traditionen tro skæres et kors på cirka en fingers tykkelse og længde i træet for at markere tabet af en kære slægtning. Som regel skærer en gudsøn eller den nærmeste mandlige slægtning til den afdøde et kors i barken på korstræet, og ofte drikker man et glas vodka på stedet. Ritualet kan variere fra sted til sted. I nogle områder er det kun ét bestemt træ, man skærer kors i, og træet bruges af hele lokalsamfundet, i andre områder har de enkelte familier hver deres korstræ, så alle familiemedlemmer kan markeres med et kors i træets bark, når deres tid

kommer. Nogle steder er det almindeligt at bruge et fyrretræ til at skære et kors for en afdød mandlig slægtning, og et grantræ for en afdød kvindelig slægtning. Lejlighedsvis bruges også birk, asp og eg som korstræer. Men generelt synes træsorten at spille en underordnet rolle. Der er forskellige teo-

Nærbillede af Krapa-korstræet. Man kan stadig finde snesevis af kors skåret i træets bark. Foto: Per Nielsen

rier om, hvorfor man har denne tradition med at skære kors i træer. En af tesaerne er, at den afdødes sjæl tager bolig i træet og bruger det til at klatre op i himlen. Forfatteren E. Jansons gav i tidsskriftet „Daba un zinātne” (Natur og videnskab), fjerde udgave 1937, en anden forklaring på, hvorfor – ”for at de hvide ulve ikke skal sønderrive den døde på den sidste dag.” Men den mest udbredte tanke bag traditionen er, at når en slægtning skærer et kors i træet, forhindrer man den afdødes sjæl i at vende tilbage fra graven og hjem søge familien.

Den lettiske folkemindesamler Pēteris Šmits (1869-1938), der har samlet ”Latviešu pasakas un teikas” (Lettiske eventyr og sagn) i 15 bind, udgivet i 1925-1937, har også en beretning om korstræer, fortalt af den dengang 84-årige Jānis Liepiņš fra Bilska: ”Jeg kan også fortælle dig noget om Bēru-stenen i Pārkalņi-skoven. Ved siden af stenen voksede et højt fyrretræ, som jeg har set med mine egne øjne. Træet blev kaldt korsfyrren, og når man drog hjem fra kirkegården efter en begravelse, stoppede man ved fyrretræet og serverede mad og drikke på stenen, og alle spiste og drak. Når man var klar til at drage videre, blev der skåret et kors i træets bark. Det blev gjort, for at den dødes sjæl kunne vandre så langt som til dette punkt, og ikke længere. Nu står fyrretræet der ikke mere, ejeren har ladet det fælde (”Latviešu pasakas un teikas”, bind 14, s. 212).

Traditionen med korstræer overlevede de to verdenskrige, men blev hårdt presset under sovjetperioden, hvor de sociale ændringer – især kollektiviseringen – forstyrrede det lettiske bondesamfunds vante livsstil. Men her fik traditionen med korstræer en ny funktion. Når det var muligt, blev der skåret kors i barken på de træer, som grænsede op til en gård, der var blevet eksproprieret af de sovjetiske myndigheder. Det var en stilletiende protest mod den fremmede sociale orden, som lokalsamfundet var blevet påtvunget.

De normale relationer mellem kirke og menighed blev stærkt minimeret i sovjettiden, og det at skære kors i korstræerne blev nærmest en erstatning for den religiøse begravelsesceremoni. Ateistiske undervisere, kommunistpartiets lokale myndigheder og andre sovjetiske embedsmænd havde en ud-

Krapa-korstræet ligger kun 200 meter fra et område, som menes at være en gammel kirkegård, en træbevokset bakke på den modsatte side af den gamle korsvej Gulbene – Madona, Stāķi – Krapa, hvor man også kan finde korstræer – en korsskov. Foto: Per Nielsen.

præget negativ holdning til traditionen, hvilket blot medvirkede til at forstærke brugen af ritualer som en erstatning for de kristne begravelsesritualer, der ofte var umulige at praktisere i sovjettiden.

De sovjetiske myndigheder havde selvfølgelig ingen respekt for korstræerne. Mange korstræer blev fældet og sendt til savværkerne – uden at savværksarbejderne blev ramt af forbandelser.

Men det er ikke kun i sovjettiden, at korstræerne har været truet. I 1993 havde en landmand lavet en kvægfold omkring det smukke gamle Krapa-korstræ på engen ved korsvejen Gulbene – Madona, Stāķi – Krapa. Kreaturerne gnubbede deres horn mod det historiske træ og skrabede barken med alle korsene af. Kun de højeste siddende, mest utilgængelige og dybeste indskårne kors var tilbage, og træet var i stor fare for at gå ud, da Guntis Eniņš opdagede det og indsendte en rapport til det lettiske miljøinspektorat. Der blev sat et hegn op omkring træet og miraklet skete! Det gamle korstræ er blevet vakt til live igen.

I dag er denne begravelsestradition med korstræer stadig

Krapa-korstræet, på engen ved korsvejen Gulbene – Madona, Stāķi – Krapa. Gulbene-området, Dauksti sogn i Gulbene-regionen. Foto: Per Nielsen.

levende i dele af Vidzeme. Guntis Eniņš fortog i 1999 en optælling i Gulbene-området og fandt 72 korstræer med 178 udskårne kors. I Rosma-lunden nær Põlva-kirkegården i Estland er der for få år siden registreret ca. 200 ”aktive” korstræer.

Korstræerne i Letland og Estland er de sidste rester af en tradition, der er unik i Europa, sandsynligvis i hele verden. Men det er et ritual, der er ved at forsvinde. De unge rejser bort fra områderne og flytter ind til byerne eller til udlandet.

Familierelationerne er ikke længere nær så tætte, og begravelsestraditionerne ændrer sig. Der er ikke den samme respekt for eller vi-

den om lokale skikke, og de korstræer, der stadig findes, står ikke evigt.

Mange andre steder i Letland kan man finde træer med udskårne kors i barken, men disse kors har intet at gøre med den korstræstradition, der var almindelig i Vidzeme og enkelte steder stadig praktiseres i forbindelse med begravelser. Kor-sene på disse træer har som regel en reference til en ulykkelig hændelse, der er sket i området, f.eks. kan man ved Jelgava i Kurzeme finde korstræer i en nærliggende fyrreskov. Her blev 443 internerede (263 kvinder og 180 mænd) på Ģintermuiža Psykiatriske Hospital henrettet af nazistiske håndlangere og begravet i en massegrav den 8. januar 1942. Foruden en mindeplade markeres stedet med kors skåret i fyrretræerne.

Lys i mørket?

Nogle af medlemmerne husker måske, at vi til medlemsmøde på ambassaden alle fik en gave flot indpakket i cellofan.

Det var smukke lys til os alle. Vi fik fortalt at de blev lavet af restlys et sted i Riga, hvor unge svært handicappede samlede ind til deres egen ungdomsbolig, hvor de kunne bo. De unge har i samarbejde med lederen nu lavet et projekt, som de kalder en "Million lys til et hus", hvor de samler penge ind. Ambassadør Alda Vanaga, siger at når hun fortæller om det i Danmark, at unge ikke kan få egen bolig uden at de selv skal skaffe pengene, er det uforståeligt for os danskere. Hun beder om, at man støtter projektet med større eller mindre beløb og hvis man kender nogle fonde man kan søge, er hun interesseret i at vide det.

Se mere på facebook:

<https://www.facebook.com/lkndz>.

Evt. Donation: "Latvijas Kustība par neatkarīgu dzīvi" Biedrība, Reg. nb. 40008150439,

Account: LV36HABA0551043713971

**Latvijas Kustība
par neatkarīgu dzīvi**

Lettisk bevægelse for uafhængig levevis.

Da Præsident Egils Levits besøgte paven, medbragte han nogle kasser af de flotte lys.

Årsberetning 2020-2021

Det er en meget mærkelig opgave at skrive denne årsberetning. Hele samfundet har været lukket ned det meste af forretningsåret! Der var lige en lille åbning i september 2020, og vi nåede at få afholdt generalforsamling 2020 i det tidsrum. Men ellers er arrangementerne blevet udskudt, vi håber at kunne

FORENINGEN DANMARK - LETLAND

Balance per 31. DECEMBER 2020, DKK

AKTIVER

Danske Bank konto	38.041
Kassebeholdning	1.350
AKTIVER I ALT	39.391

PASSIVER

Forudbetalt kontingent 2021	1.625
St.Georgs Gilderne	1.844
*Eventkomiteen	12.190
Gældsforpligtelser i alt	15.659
Egenkapital	
Overført fra sidste år	23.922
Årets resultat	190
Egenkapital i alt	23.732
PASSIVER I ALT	39.391

* Eventkomiteen

Pengene tilhører Eventkomiteen, der består af repræsentanter fra Foreningen Danmark-Letland, Lettisk-dansk forening; Sjælland såvel som Letlands Ambassade og frivillige herboende letter. Eventkomiteen arrangerer Sankt Hans arrangement og fejring af den 18. november - Letlands National dag. Pengene er i depot hos Foreningen Danmark - Letland.

Saldo 1. januar 2020	12.648
Indgået i år	6.984
Udgået i år	7.442
Ny beholdning per 31.12.2020	12.190

Foreningen har i 2015 modtaget en fane fra Danmarks-Samfundet til en værdi af ca. kr. 10.000,00

Helsinger, den 12. 2021
Anda Dyrland-Parbst
Kasserer-Anda Dyrland-Parbst

Bilagene og bogføringen er stikprøvevis gennemgået og er sammen med beholdningerne fundet til stede og i orden

, den 11/2, 2021
Henning Svane
Revisor Henning Svane

afholde dette års generalforsamling i september. Heldigvis har vores redaktør kunnet holde medlemmerne orienterede og samlede om mange emner om Letland i de regelmæssige udgaver af vores blad. Tak for det!

På Gensyn! Forhåbentlig inden alt for længe!

Formand Kirsten Gjaldbæk

FORENINGEN DANMARK - LETLAND

BUDGET

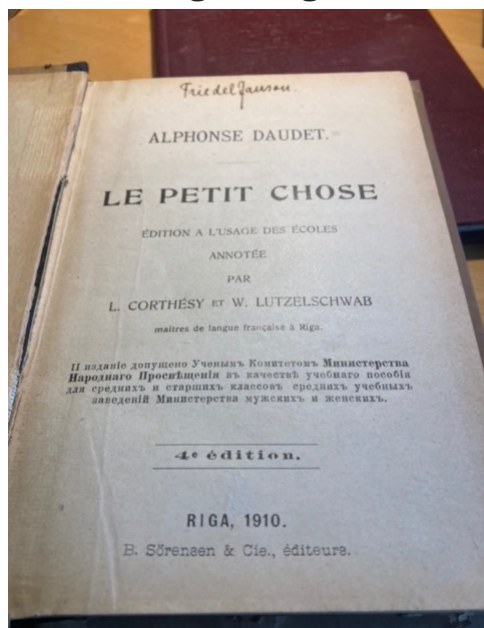
	2021	2020	
	Budget	Årsresultat	Budget
INDTÆGTER:			
Kontingenter	17.500	15.700	18.000
Bidrag til foreningen	600	3.669	500
Møde/arr.	600	660	1.200
Andre	-	-	-
Indtægter i alt:	18.700	20.029	19.700
UDGIFTER:			
*Administrative udgifter	3.200	3.126	
Kontorhold/gebyrer*			700
Telefon*			2.400
Porto	7.300	6.683	8.000
Trykning af blad	7.250	7.526	6.000
Kontingenter	300	375	175
Ugifter ved møder/arr.	500	912	2.500
Danmarksmærker (flyttet til kontingenter)			100
Gaver	600	1.597	500
Folder *		-	500
Udgifter i alt:	19.150	20.219	20.875
Resultat:	(450)	(190)	(1.175)
Egenkapital primo	23.732	23.922	23.922
Egenkapital ultimo	23.282	23.732	22.747

På vildveje i bogsamlingen

Af Peter Kyhn

Ved en oprydning i min bogsamling er jeg faldet over tre bøger, som er af interesse for forholdet mellem Danmark og Letland – og mellem letter og danskere.

En franskbog fra Riga

Det franske titelblad fra Daudets "Le petit chose" udgivet af forlaget B. Sørensen i Riga 1910. Friedel Jansons navn ses længst oppe.

sprattus balticus, lettisk: brētliņa, russisk: sproti), i forskellige smagsvarianter, ansjoskrydret, røget i olie, osv. i dåse og på glas til store dele af verden. Det skete på Tērbatas iela 75. Ved nationaliseringen i 1940 kom virksomheden til at hedde Kaija, et navn mange nulevende letter kender godt. Det ejes i dag af virksomheden Karavela, der har gjort Arnold Sørensen til et varemærke i dåsefisk.

Den ene er en udgave af den franske forfatter Alphonse Daudets barn-domsmemoirer "Le petit chose" fra 1868, der allerede året efter udkom på dansk under titlen "Det lille pus". Men det interessante ved den er ikke dette, men at den blev udgivet af Izdanie Serensena i Ko. (Forlaget Serensen & co. - er skrevet på russisk) og udkom i Riga i 1910. Der var flere familier og virksomheder af det navn i Riga på dette tidspunkt. En af dem var Arnolds Serensens, oprindelig Sørensen, den kendte producent af sprotes, egentlig østersøbrisling (*Sprattus*

Arnolds Serensens ^{Rīgā,} Tērbatas ielā 75

Konservu un skārda preču fabrikas. Litografija skārdam

Tālr.: direkcija 92492, kantoris un ekspedicija 92592, fabr. pārv. 93218, 96298

Sprotes-Serensens-familien var kommet fra Danmark til Estland og derfra til Riga.

Der var også en jødisk slægt i Riga ved navn Serensen, hvor et medlem var kantor i 1940, overlevede holocaust og senere fungerede som kantor ved jødiske menigheder i USA.

Men min Serensen er formentlig nordisk, og formentlig dansk, da forlaget står omtalt som "B. Sörensen & Cie., éditeurs" på det fransksprogede titelblad.

Udgaven var særlig til skolebrug og annoteret af L. Corthésy og L. Lutzelschwab, der var "maitres de langue française à Riga". Men det var ikke nok, for bogen er på titelbladet udstyret med en påtegning fra det kejserlige undervisningsministerium om, at teksten er egnet til undervisning af såvel mandlige som kvindelige elever. Prisen var 50 kopek.

Jeg har ikke kunnet finde mere om et forlag ved navn B. Sörensen eller Serensen i Riga – ud over at konstatere, at et forlag af det navn har udgivet bøger i Riga fra ca. 1890 til 1920.

Til gengæld ved jeg udmærket, hvem bogen har tilhørt. Der står Friedel Janson med sort blæk på titelbladet. Hun hed i virkeligheden Elfriede Johanna Janson og var født i Riga i 1902. Hendes familie var estisk, og i 1920'erne var hun sekretær for Estlands minister i Riga, Julius Seljamaa (1883-1936), der fra 1933 til sin død var udenrigsminister i Estland. Friedel blev ca. 1928 gift med den 40-årige dansker Harald Christian Hviid indehaver af firma N. C. Hviid, som importerede og solgte VVS-fittings. Firmaet var grundlagt af Haralds far Niels Christian Hviid og virkede i kejsertidens Rusland i

hele det store Rusland. Efter revolutionen i 1917 kom Harald til Riga med firmaet i 1921. Harald havde tre sønner med i ægteskabet med Friedel, og de spillede alle ishockey i Letland. Da de flyttede til Danmark omkring 1934, introducerede brødrene den moderne ishockey i Danmark.

En af brødrene, Jørgen Hviid (1916-2001), anerkendes af Dansk Ishockey Union som ”dansk ishockeys fader” – intet mindre. Men inden han kom til Danmark, debuterede han som 16-årig på Unions Rigas hold som forward og vandt mesterskabet i både 1932 og 1933. Han blev desuden udtaget til Letlands landshold i ishockey.

Jørgen Hviid er naturligvis optaget i dansk og international ishockeys Hall of Fame, der er den højeste ære i de kredse.

Jørgens fortjenester er mange. Han blev i 1939 kadet i søværnet og sluttede i 1976 som kommandørkaptajn efter fire år som chef på Dannebrog. Fra 1968 til 1972 var han chef for marinedistriktet på min fødeø Bornholm. Han nævnes også som involveret i Arne Sejrs CIA-støttede efterretningsvirksomhed Firmaet. Man kan sige, at Jørgen Hviid nok er noget af det tætteste vi kommer på en dansk James Bond.

En anden bror, Erik Hviid (1919-2006) spillede også ishockey og var i mange år en af de fremmeste hurtigløbere på skøjter i dansk idræt. Han fik sig en uddannelse som arkitekt og jeg lærte ham at kende i midten af 1990’erne, hvor han bl.a. skænkede tidsskrifter til Letlands arkitektforening. Det var i forbindelse med oprydningen efter Friedel i den store lejlighed

*Jørgen Hviid (1916-2001), en dansk-lettisk James Bond?
Foto: Danmarks Ishockey Union*

GUD, DIN JORD STAAR I FLAMMER

ANDREJS EGLĪTIS

Kantate

*"Gud, din Jord staar i Flam-
mer" med retstavning fra før
reformen i 1948, samme år
som kantaten blev udgivet
på dansk.*

Imants Reitmanis i 1942.

*Foto: LU LFMI/Madonas
Muzejs*

på Dag Hammarskjölds
Allé nr. 3, at jeg fik hen-
des franskbog.

Kantate fra 1948

Men jeg fandt også andet
under min bog-raptus.
Intet mindre end en kan-
tate med titlen "Gud, din
jord står i flammer" med
undertitlen "Dievs, Tava
zeme deg!", en "letlandsk
bøn af Andrejs Eglitis".

Hæftet er smukt illustreret i farver af Juris Soikans, teksten
er oversat af provst N. J. Rald og
bønnen er sat til musik af Lūcija
Garūta. Og så er den udgivet af
"stud. polit. I. Reitmanis" og bærer
udgivelsesåret 1948.

Den sidste er naturligvis forlægge-
ren Imants Reitmanis (1919-1966),
som indtil sin død drev det letti-
ske forlag Imanta i København, og
dermed, nærmest uopdaget af den
danske offentlighed, gjorde Køben-
havn til et slags centrum for lettisk
kultur uden for Letland, mens det
gamle land var besat af Sovjet. For-
laget Imanta udgav ca. 150 titler i
løbet af dets levetid.

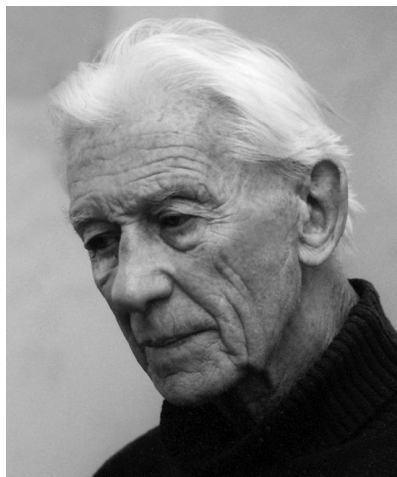
Imants Reitmanis

Kunstneren Juris Soikans (1920-1995) var lige som forlæggeren flygtning fra Letland og boede efter 2. verdenskrig i Vest-tyskland.

Mit lille hæfte har ingen noder, men kantaten er det mest kendte værk af den kvindelige lettiske komponist Lūcija Garūta (1902-1977). Den blev skrevet i 1943 og er i dag en del af Letlands kulturkanon. Værket blev uropført den 15. marts 1944 i Skt. Getruds kirke i Riga med komponisten ved orglet. Der findes en optagelse af denne opførelse, hvor det siges, at man kan høre krigslarmen i baggrunden. Kantaten med tekst var forbudt under den sovjetiske besættelse af Letland, men inden den Røde Hær fik kontrol med hele Letland, nåede man at opføre kantaten ti gange til, dels i Skt. Gertrud, men også i Skt. Anna i Liepaja, som var besat af Tyskland indtil krigsslutningen den 9. maj 1945. Her må forfatteren Andrejs Eglītis også have hørt den.

Kantaten spiller en særlig rolle for bevarelsen af den lettiske nationale identitet. I 1980 restaurerede den lettiske eksilkomponist Longins Apkalns kantaten ud fra optagelser fra de tyske radioarkiver, så den kunne genopføres i Stockholm i 1982. Tilbage i hjemlandet blev den opført for første gang i Riga i 1990 ved den lettiske sangfestival med et kor på over 10.000 sangere.

Forfatteren til bønnen "Gud, din jord står i flammer", Andrejs Eglītis (1912-2006) var en lettisk digter, der arbejdede som journalist og som fra 1943 gjorde tjeneste i den lettiske legion, hvor han fortsatte sit journalistiske virke på lettisksprogede aviser som Tēvija og Laikas Balss. Han flygtede fra Liepaja til Gotland straks inden krigsafslutningen i maj 1945 og kom til Stockholm, hvor han var leder af den lettiske nationalfond, LNF. Eglītis blev i Sverige indtil 1998, hvor han flyttede

Andrejs Eglītis. Foto: LU LFMI

hjem til Letland og døde otte år senere. Eglītis' forfatterskab nød stor udbredelse i den lettiske diaspora, da han udtrykte flygtningegenerationens følelser: tabet af Letland, ødelagt af krig og besættelser; kærligheden til landet og det lettiske sammen med et ukueligt håb om, at Letland ville få sin frihed igen. Og Eglītis levede heldigvis længe nok til at se, at dette håb blev realiseret. Han sagde selv om sit værk: "Mine digte er alle tilegnet mit fædreland. Alle de bøger, jeg har skrevet, er skrevet til mit fædrelands pris."

Eglītis' digt er oversat af teologen Niels Jørgen Rald (1899-1972), der i 1948 var provst for Frederiksberg provsti. Han er kendt som oversætter af teologiske værker og salmer, bl.a. nr. 457 i Den danske Salmebog, "Du, som gik foran os", men ses ikke at have haft et særligt kendskab til lettisk. Derfor må han enten have haft hjælp til oversættelsen eller have lavet den via et andet sprog.

Under overskriften "Letland – et åbent sår i vort sind" har en anden provst, Halfdan Høgsbro, forsynet værket med en indledning, som nok er værd at citere fra. Den kommer her:

"Et land, der stod os nært, et lille folk som vi, af samme tro og kirke, som efter århundreders ufrihed gik ud af den første verdenskrig som et frit folk og under vanskelige kår byggede på sit eget hus med mod og håb.

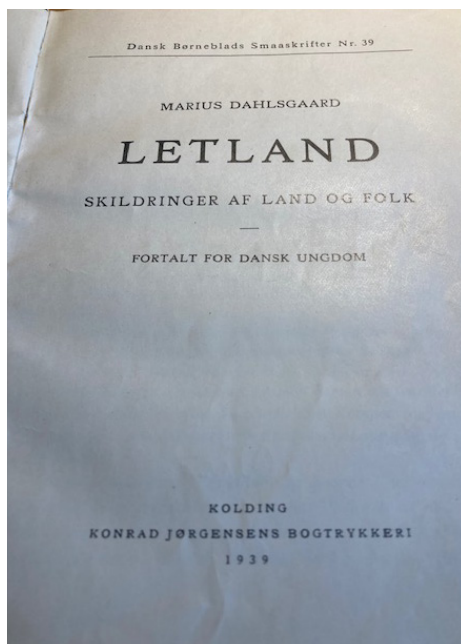
Men hvad den første krig gav, tog den anden. De baltiske lande, Ukraine, Lapland – alle vegne brændte jorden. Ilden dannede en cirkel om vort eget land, som også blev svedet af ilden. Men i Letland brændte det ned til grunden. Og det er dog ikke for et folk det værste. Kan det bare få lov til at bygge op igen under savn og slid og håb. Som Holland og Norge og Finland kunne det – og Tyskland dog også. Men når selv det tages fra en. Når friheden tages fra en, når landet selv tages fra en, når man selv må gå i landflygtighed, medens fremmede fylder landet, når man ikke har andet end sit savn og håb og en flygtnings arbejde, der kun kan blive brødet i munden, ikke et arbejde føjet ind i folk og land, groende af fortidens liv og bærende frugt for de slægter, der kommer?

Det er de baltiske landes, det er Letlands kår.

Et åbent sår i vort sind. Ikke bare for hvad det har lidt og

lider. Men fordi vi vidste, hvad vor broder led – og tav. Hele verden vidste det – og tav – og gjorde intet.”

Halfdan Høgsbro (1894-1976) var søn af højskolemanden og venstrepolitikerens Sofus Høgsbro, Albertis efterfølger som justitsminister. Sønnen blev teolog, fra 1922 med embede i Sønderjylland og fra 1941 som provst for Sønderborg provsti og fra 1950 som biskop i Lolland-Falster. Høgsbro var vidt omkring i sit forfatterskab ved siden af embedet. I 1920'erne som KFUM-mand og deltager i den religiøse bølge, dernæst med afstandtagen til både kommunisme og nazisme i grænselandet og, da den feber greb landet, var Halfdan Høgsbro hovednavn ved Oxfordbevægelsens møder, som er blevet latterliggjort af så forskellige forfattere som Hans Scherfig og Lise Nørgaard. Fra 1945 til 1948 var Høgsbro formand for kirkearbejdet blandt flygtningene i Danmark – og det er nok i kraft af dette, at han er blevet involveret i dette skrift. Og det er han kommet ganske hæderligt fra.

Titelbladet til Marius Dahlsgaards lille bog om Letland fra 1939.

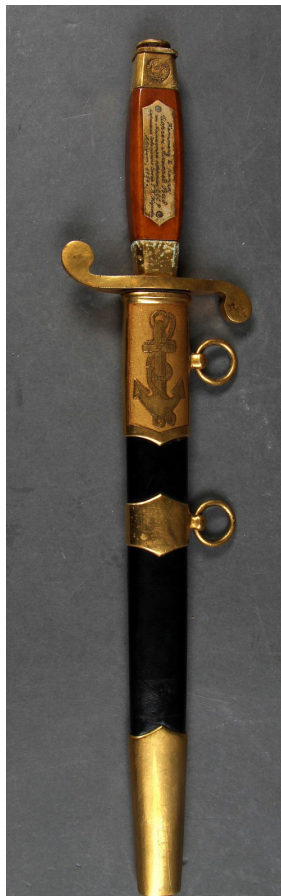
Letland for dansk ungdom

Så fandt jeg et tredje værk. Det hedder "Letland. Skildringer af land og folk. Fortalt for dansk ungdom" og er udgivet af journalisten Marius Dahlsgaard i Kolding i 1939. Det er ovenikøbet kommet som nr. 39 i serien Dansk Børneblads småskrifter. Dansk Børneblad var et blad, der blev udgivet fra 1927 til 1959 i Haderslev med en mission om at give ungdommen noget godt og dansksproget at læse. Men sagen er, at jeg allerede kender en udmærket bog af Marius Dahlsgaard (1879-1941). Den hedder "Estland

i sommersol” og er fra 1928, og tegner et meget positivt portræt af Letlands nordlige naboland Estland otte år efter frihedskrigens ophør. Nu, hvor vi er inde på flotte citater, så lad mig vise, at Marius Dahlsgaard bestemt kunne være med: ”Letterne har levet i trældom og hårde kår under fremmede undertrykkere, og dog har de forstået at bevare deres ældgamle sprog, at værne om deres kultur og at udvikle deres nationale stolthed og folkepræg. Nu er de et frit folk i et frit og selvstændigt rige, men på en udsat post. De vil gerne søge tilknytning til Norden og de nordiske folk, og derfor bør vi danskere – og da særlig ungdommen – komme dem i møde, men det gør vi bedst ved at læse om dem og deres skæbne, så vi samler os viden om dem. Der er så meget i Letlands historie, der minder om Danmarks, at vi ikke kan undgå at få interesse for både landet og folket.”

Hver for sig nogle små og undseelige publikationer, ikke mere end hæfter, som jeg har fundet i mine hylder. Men alligevel kan man lære meget af dem. Jeg modtager meget gerne yderligere oplysninger: peter@horby.nu eller Peter Kyhn, Mannarp 4533, 24294 Hörby, Sverige

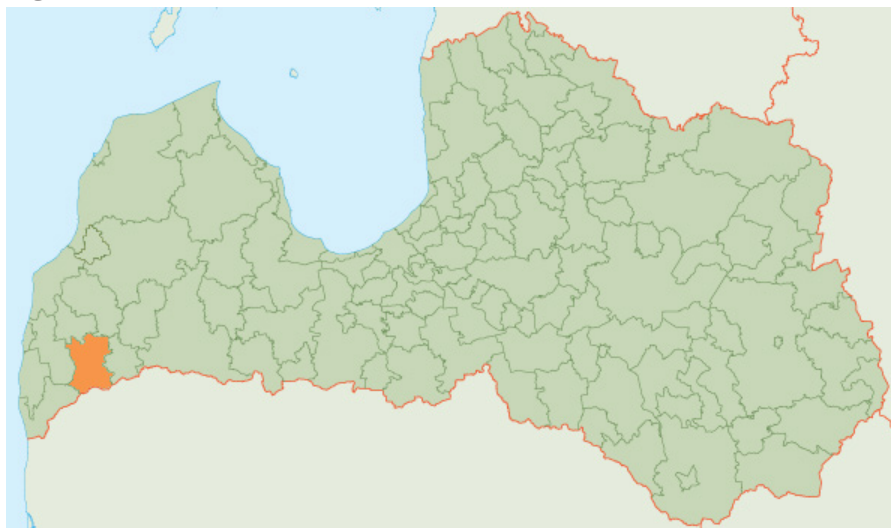
*Ved stats- og udenrigsminister H. C. Hansens besøg i Moskva i marts 1956 modtog ”kaptajn af 2. rang” Jørgen Hviid denne daggert af selveste marskal Georgij Zjukov, Berlins erobrere.
Foto: Lauritz.com*

Den flyvende mand fra Priekule

Af Per Nielsen

Letland er i dag administrativt opdelt i 110 novadi (= kommuner). De har alle i årene mellem 2008 og 2013 fået tegnet hver deres novada ģerbonis (= kommunale våbenskjold). Våbenskjoldet udtrykker gennem heraldikken de særlige kendetegn ved den enkelte kommune.

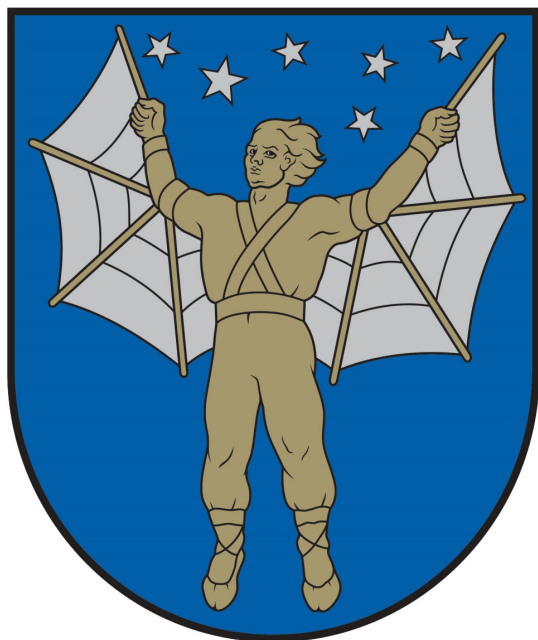

Kort over Letland med Priekule kommune, hentet fra Wikipedia

Men især Priekule kommunes våbenskjold skiller sig ud fra de andre. Priekule kommune ligger i Kurzeme i den vestlige del af Letland, og i 2020 havde kommunen 4,997 indbyggere. Priekule blev først gang nævnt i 1483 som en daværende fæstning. Før Letlands selvstændighed i 1918 var byen også kendt under sit tyske navn Prekuln.

Priekule kommune, der omfatter sognene Priekule, Gramzda, Purmsāti, Kalēti, Virga, Bunka og Krote, fik tegnet sit våbenskjold i 2010. Baggrunden er et blå felt, centreret på skjoldet er en gylden mandsfigur med udbredte sølvvinger, oven over ham er der seks femtakkede stjerner i sølv, der symboli-

serer de seks sogne omkring Priekule. Lad os se nærmere på Priekules lidt usædvanligt våbenskjold og historien bag motivet.

Priekules våbenskjold. Hentet fra Priekule kommunes hjemmeside.

Historien bag motivet er, at der den dag i dag fortælles en legende på egnen om herregårdssmeden Johannson, der i det 17. århundrede blev berømt, fordi han kreerede et sæt vinger og med afsæt fra kirketårnet i Priekule forsøgte at flyve. Ifølge legenden lykkedes det, han fløj rundt om kirketårnet og landede godt 2 km fra Priekule. Smeden fra Priekule beviste dengang, at mennesket kan flyve ligesom fuglene.

Legenden om den flyvende mand fra Priekule er blevet symbolet på regionens identitet. Kommunen afholder ligefrem en årlig festival til ære for den flyvende smed.

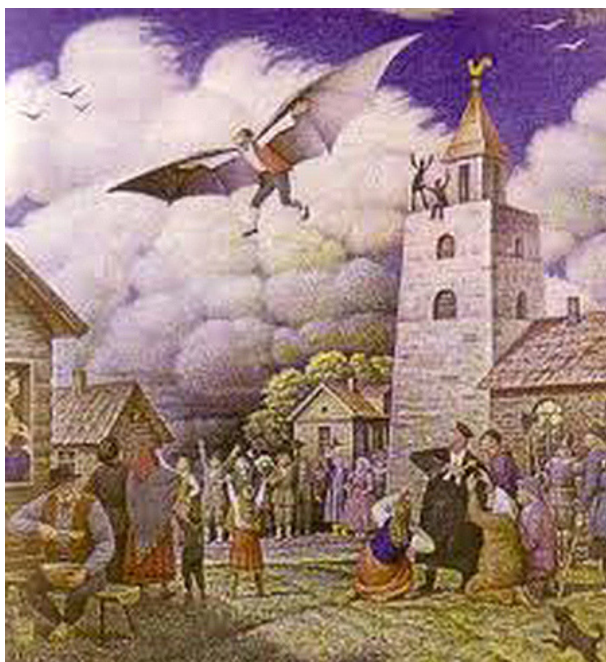
Ifølge Priekule kommunes egen hjemmeside findes legenden om den flyvende smed i tre varianter.

I den første version nævnes det, at i år 1670 var herregårdssmeden Johannson klar til sit første flyveforsøg. Baron von Korff havde lovet smeden 500 gulddukater, hvis han kunne flyve fra Priekule til landsbyen Skoda. På dagen for flyvningen stimlede folk sammen i Priekule for at se, hvad der skete. Også hertugen fra Grobiņa var mødt op med sine ryttere. Han ville sætte smeden bag tremmer for blasfemi. Men smeden, som var under baron von Korffs beskyttelse, fastgjort de store linnedvinger til sin krop, kastede sig ud fra kirketårnet i Priekule.

kule og fløj flere gange rundt om det. Da han ville flyve mod Skoda, blæste vinden ham mod Kalēti i stedet. Smeden landede i nærheden af herregården Kņuipene, hvor han blev taget til fange og ført til Grobiņa. Ifølge legenden blev han dømt som djævelens sammensvorne og brændt på bålet.

Den anden legende fortæller, at smeden havde startet sin flyvning med de selvlavede vinger fra det allerøverste spir på Priekule-kirketårnet, og han fløj frygtløst de næsten to kilometer til herregården Kņuipene, hvor han landede og brækkede et ben eller begge ben (der er to versioner!). Her slutter den historie

Den tredje legende beretter, at baronen i Priekule, von Korff, havde herregårdssmeden under sin beskyttelse. Åbenbart var baronen ikke helt tryk ved situationen, for efter den vellykkede flyvning, bekendtgjorde han, at smeden nu skulle under kongen af Polens beskyttelse. I efteråret ville han eskortere smeden til Vilnius ledsaget af en gruppe mænd, men ved grænsen til Litauen blev eskorten angrebet af ryttere fra Grobiņa. Smeden blev taget til fange og ført til hertugen i Grobiņa, anklaget for gudsbespottelse, dømt og brændt på bålet. Priekule kommunes hjemmeside henviser ikke til kilderne til de tre legender om den flyvende mand, så jeg har spurgt Literatūras, folkloras un mākslas institūts – det lettiske folkløve institut i Riga, om de havde kilder til legenderne. Det havde de ikke, men de havde en fjerde version i deres arkiv. Den tidligst kendte trykte version af historien, nemlig G. S. Bilterling: "Der neue Ikarus", i Wöchentliche Unterhaltungen für Liebhaber deutscher Lektüre in Russland, udgivet i Jelgava (Nr. 32, 7/8 1805, s. 92-94). Artikel er skrevet på tysk, men den blev i begyndelsen af 1900-tallet oversat til lettisk, hvilket ifølge folkløveinstituttet gjorde legenden alment kendt i Letland. Artiklen fortæller en fjerde variant af legenden. Bilterlings korte artikel fra 1805 lyder frit oversat således: I begyndelsen af forrige århundrede levede der på herregården i Preekuln en livegen, som af skæbnens gunst var et mekanisk geni, og det i den grad, at hans bedrifter stadig lever i erindringen på egnen. Herregårdssmeden huskes især for et forsøg på at flyve, hvor han kastede sig ud fra kirkens spir med sine

Den flyvende mand fra Priekule, kunstner ukendt.

selvgjorte vinger og med et ufatteligt mod, til stor forbavselse for de mange forsamlede, svævede de godt 2 kilometer til herregården Kņuipene, hvor han faldt ned og brækkede et ben. Han hævdede efterfølgende, at skaden aldrig ville være sket, hvis blot han havde tænkt på at montere et stykker på vingerne. Han døde imidlertid, før han nåede at

gennemføre det næste flyveforsøg; men havde dog forinden fået det ordnet således, at han kunne blive begravet på det sted, hvor han så ærefuldt var landet. Det efternavn, som han var blevet tildelt ved sin frigivelse fra livegenskab, var længe ukendt. I det daglige blev han, uvist af hvilke årsager, kaldt Sweederis (Svenskeren), måske fordi han med sin proffession en tid havde opholdt sig i Sverige. Til sidst gav en utrættelig og vedholdende undersøgelse endelig resultat. Man vidste nemlig, at begge hans sønner var døde tidligt i barndommen, og de hvilede i en fælles grav, hvor han selv havde tildannet gravstenen og indhugget en indskrift. Denne sten på kirkegården i Preekuln var så tilgroet med græs og mos, at den ikke havde været til at finde. Men nu er den dukket op og indskriften lyder:

*Friedrich Magnus Johansson
født 1701, d. 6. nov. død 1705 d. 6. maj.*

Carl Heinrich Johansson
født 1704, d. 1. jun. død 1705 d. 31. marts.
Esajas 57,1-2.

Den retfærdige omkom, og ingen tænkte derover, fromme mænd reves bort, det ænsede ingen; thi bort blev den retfærdige revet for ondskabens skyld og gik ind til hvile; på gravlejjet hviler nu de, som vandrede ret.

Måske har den ulykkelige flyver valgt et skriftsted til sig selv fra den selvsamme profet som gravskrift. I så fald kunne det være Esajas 14,12, hvor det hedder: Nej, at du faldt fra himlen, du strålende morgenstjerne...!

Det var hele fire varianter af den samme fortælling. To, hvor smeden ender med at blive brændt på bålet, og to, hvor han får lov at svæve frit. Der desværre er ingen dokumentation for, at historien i en eller anden grad er sand. Hvis den er, var den flyvende mand fra Priekule sandsynligvis den første hangglider (drageflyver) i verdenshistorien.

Flaget i Priekules kommune. Det er grønt på begge sider af smeden. Fotoet er fra Priekule kommunes hjemmeside.

Janis Ziemelnieks

Af Olav Ernstsén

Digteren, forfatteren Janis Ziemelnieks blev født den 25. dec. 1897 på Bakusa Herregården ved byen Smiltene, som ligger i det nordlige Letland i Valka regionen. Janis voksede op som barn i forvalterfamilien Krauklis, et efternavn, som på dansk betyder – ravn. Janis Ziemelnieks` rette navn er altså Janis Krauklis, men senere fik han pseudonymet Ziemelnieks, hvilket navn en avisredaktør gav ham, da Janis fik publiceret sin første digtsamling.

Janis mistede sin far, da han var 7 år gammel, efter faderens død måtte han og hans søskende tjene ved at passe dyr. Fysisk arbejde var dog ikke noget Janis brød sig om, og muligvis har faderens død fyldt hans verdensbillede med negative tanker. Han brød sig ikke om at passe får, brød sig i det hele taget ikke om dyr. Ja, selv solen så han som et problem, når den skinner, og fuglene kunne godt finde et andet sted at slå sig ned.

Janis voksede op under usunde forhold på herregårdens Veca Kakts – Det gamle hjørne, som ofte var fugtigt og røgfyldt. En lettisk forfatter har fortalt, at lille Janis ofte læste højt for sine søskende, og at moderen spillede guitar for børnene. I 1908 begyndte Janis sin skolegang på Planu Kommuneskole, som blev lukket for 10 år siden. Allerede i 1910 bliver han alvorligt syg og må opereres. Som følge af stærke smerter

får han morfin, og allerede som 13-14 årig kæmper han med tiltagende helbredsproblemer.

I 1912 flyttede familien Krauklis til Strenci, som ligger 26 kilometer fra den lettisk-estiske grænse. I 1913 kom Janis i skole i Strenci, men allerede året efter forsøgte han sig i skomagerfaget, dog uden succes, dog går det bedre for ham på et fotoværksted, hvor han senere bliver fotograf.

Parallelt med arbejdet skrev han poesi, og hans første digtsamling blev publiceret i 1916. Samme år blev han meget syg igen, nu på grund af en nyresygdom, og det var grunden til, at lægen ordinerede ham opium, som han blev meget afhængig af resten af livet.

For at hjælpe Janis Ziemelnieks, blev han indlagt på Senfelds Nerveklinik. Efter at være blevet udskrevet gjorde han sig mange tanker om, hvordan han skulle leve videre, og om han kunne holde løftet om at stoppe med opium.

I 1920 flyttede Janis Ziemelnieks til Riga, hvor han afsluttede gymnasiet. I Riga fik han arbejde ved et departement under Undervisningsministeriet og i tiden fra 1925 til 1930 havde han tilknytning til tidsskriftet *Atputada – Hvil* -, og *Jaunas Zinas – Nyhederne*.

1920-erne kunne man ofte møde Janis Ziemelnieks i Rigas gader. Han var med sine store hornbriller let genkendelig og også på grund af sin langsomme gang. Forfatteren Anna Brigadere har fortalt, at han i sine sidste leveår flakkede meget omkring i Rigas gader.

Selvom hans nærmeste venner og bekendte var klar over, at han var narkoman, holdt de hånden over ham, og især ungdommen ærede og elskede Janis, så man kan godt sige at han blev ungdommens og kærlighedens digter. I det hele taget er det vel kun Janis Ziemelnieks og Aspazija, som levede sammen med forfatteren Janis Rainis, som bedst har skrevet poesi om kærlighed, hævder nogle litteraturkritikere.

Den talentfulde digter og dramatiker Andris Zeibots har skrevet en bog om Janis Ziemelnieks med titlen – Krauklis – Janis Ziemelnieks. Efter sigende er bogen på 699 sider mere fantasi end realitet. I bogen, som er en roman, omtaler han Janis Ziemelnieks som en af de poeter, der bedst har kunnet føre læserne ind i den verden han levede i.

I sit korte liv fik Janis Ziemelnieks udgivet flere poesi – og digtsamlinger. Her skal nævnes Skupsts – Kys, Naktis – Nætter, Nezinamai – Til den ukendte og Vai tiesam esi tik launs – Er du virkelig så ond –.

Mange år efter at han døde, blev hans samlede skrifter og samlet poesi udgivet, samt i 2002 – Gudras satiekas – Kloge valg – og i 2003 – Vizija Nakti – Besøg om Natten.

Kort tid før Janis Ziemelnieks døde den 18. juli 1930 af et hjertetilfælde, modtog han en af 4 kulturpriser for digtsamlingen Naktis.

I 2013 blev der afsløret et mindesmærke for Ziemelnieks. Mindesmærket er skabt på initiativ af Janis Ziemelnieks' brors datter Gunta Kraukle, og takket være økonomisk støtte fra broderens børnebørn blev mindesmærket skabt.

Her følger eksempler på, hvad den store poet Janis Ziemelnieks har skrevet:

Mans Mazbralis

*Min lillebror er faldet i krigen,
Men om natten hører jeg,
at han rider på en hvid hest
og standser foran døren.*

*Med forfrosne fingre
banker han på døren,
men mor svarer i søvne,
du søn er som vinterens vinde.*

*Jeg skulle være gået for at
lukke op for ham,
men kattens øjne gløder
ved yderdøren,
og jeg bliver bange.*

*Da jeg om morgenen
henvender mig til mor,
bliver hun sorgfuld,
og jeg ved, at jeg
skal gå i min brors
fodspor.*

Domas –Tanker

*Gå ej væk, når du hører
efterårets åndedrag, frygten for døden
-hæld blot over mit hjerte
-mine øjnes kære lys.*

*Gå ej bort, jeg ønsker at høre,
At vores kærlige øjeblikkes gløder
Holder evigt.*

*Jeg ved, at et menneske kan skuffes
over de ord, du siger til dem,
for at smerterne bliver dybere.
Hvordan er min lykke?*

Alt godt for bestyrelsen for Foreningen Danmark-Letland og
for de ansatte på Letlands Ambassade i Danmark.
God Sommer! Olav Ernstsén

Fotos fra LNB collection på nettet.

Rite Nyt

Foto og tekst af Niels Bendix Knudsen

Nu var der mulighed for at komme til Letland igen. Jeg var blevet vaccineret og havde taget Corona test, lige inden jeg kørte gennem Sverige for at tage færgen fra Karlsham, hvortil jeg ankom om aftenen, og kunne køre ombord og gå ned i min kahyt og sove hele natten til vi ankom til Klaipeda. Næste dag var jeg udhvilet og klar til at køre de 350 km gennem Litauen og lige 7 km. ind over grænsen og ind i Letland, hvor Rite Højskole lå og ventede på mig.

Målet var at få planlagt sommerens kurser og se hvordan bygningerne havde det.

Jeg ankom til Letland 1. maj, som er fridag. Den 4. maj er også national fridag, den dag Letland blev erklæret uafhængigt i 1990. I de mellemliggende dage lå alt stille, det samme gjorde jeg, som skulle være i 10 dages karantæne, så det passede godt. Selv om jeg var i isolation kom Ainis og Velta, som passer på skolen når jeg ikke er der, for at snakke og fortælle nyt.

Det er som altid en stor fornøjelse at opleve Letlands natur

og især lige nu hvor det hele stod på spring. Træer og buske sprang ud, altså noget senere end i Danmark, men altid så pludseligt med et kraftigt varme boost.

Storkene på rederne, det samme sikkert med tranerne, men de er ikke nemme at få øje på. Ved Neretas sumpe ligger der med få meters mellemrum to svaner og ruger kun ca 20 meter fra den store vej. Svalerne og gøgen kom mens jeg var der, nattergalen hørte jeg ikke. De vilde blomster trives på de

Bent Gammelgård, Ainis og Velta nyder den dejlige forårssol sammen med Niels

mange græsmarker og store åbne grøfter. Kodriveren står i store kolonier med sin meget lysegule blomst. Mens jeg var der så jeg Søren Ryge beskrive den. Det har ikke noget med at drive køer at gøre. Blomstens form kan minde om en lille kopat set fra stilken. Børn i gamle dage yndede at plukke den og suge den søde nektar ud. Jeg kan selv huske at have plukket rødkløver og hundegræs også for at smage den søde

saft, men det er længe før skumfiduser og colaen!

I de 10 dage i karantæne bygger Ainis og jeg på et ekstra værelse i lærerhuset. Da karantænen sluttede havde jeg 3 dage hvor jeg kunne køre hvorhen jeg ville. Nu var jeg også ved at gå tør for lister, skruer, fugemasse og brædder. Samtidig skulle jeg hente briketter og træpiller som jeg tager med til hjemturen til Danmark, for ikke at køre med en tom bil tilbage. Så jeg glædede mig til at komme en tur i DEPO – Letlands svar på Bauhaus - i Jekabpils.

Langs indfaldsvejene var der opsat valgplakater til det kommende kommunalvalg. Det var i øvrigt ikke noget samtaleemne folk imellem, så på landet vil der ikke være ret stor stemmedeltagelse.

Den 5. juni er der kommunalvalg i Letland, hvor også bosiddende udlændinge kan stemme. I forbindelse med valget træder en ny kommunalreform i kraft. Den betyder større og færre kommuner. Det kan være en nødvendighed, men ikke

nødvendigvis godt for de mindre lokalsamfund.

Færre vil bo i de små samfund, hvor skoler og butikker mangler, der bliver færre og færre beskæftiget i landbrugene og den ældre generation falder bort. Antallet af tomme huse og lejligheder er stort.

Nereta kommune vil ikke længere være en selvstændig kommune, men vil være en del af Aizkraukle sammen med Plavinas, Skriveri og Koknese i alt ca 30.000 indbyggere.

Rite vil i fremtiden komme til at tilhøre Jekabpils kommune sammen med byerne Krustpils, Akniste og Sala. Samlet indbyggertal 41.000.

Alt sammen lyder kendt fra den danske kommunalpolitik, så det skal jo nok gå!

Inden hjemturen kunne begynde måtte jeg igen en tur til byen Jekabpils, for at få taget coronatest, der højst må være 48 timer, når grænsen til Sverige krydses. En sådan pcr test koster 37 euro plus en 120 kilometers tur frem og tilbage til Jekabpils

Testning anvendes ikke i så høj grad som her, så derfor kan mange have sygdommen uden at vide det med et mildt sygeforløb. Tallet for covid relaterede dødsfald er stort set ens for Danmark og Letland henholdsvis 2500 og 2300, men med den forskel, at i Letland bor der kun godt en tredie del af den danske befolkning.

Jeg begyndte med coronaen og vil også slutte med den. Velta, som er 77 år, var indkaldt til øjenoperation, men skulle først corona testes. Desværre var testen positiv, så operationen blev aflyst og i stedet blev det til 14 dages isolation i egen lejlighed.

Jeg talte med sønnen ud af vinduet i deres lejlighed, inden jeg rejste hjem, og både mor og søn var ok, de havde 38 i temperatur.

Nu jeg kom hjem har sønnen sendt besked om at moderen Velta er indlagt og i respirator....!

De havde kontaktet deres læge flere gange, som havde sagt at hun bare skulle tage en hovedpinepille for at slå feberen ned. Tilsidst tilkaldte de selv ambulancen og hun blev indlagt og fik ilt med det samme. Vi håber på det bedste.

Jāņi - Sct. Hans

Kom og vær med til at fejre Jāņi (Sct. Hans) i Ballerup den 19. juni.

Traditionen tro byder dagen på lettiske midsommersange og sankthansbål, mulighed for fletning af blomster- og egeløv kranse, og ikke mindst at nyde lettisk øl og kommenost.

Billetter til voksne 100 DKK;

Billetter til børn (0-16 år) 50 DKK.

Udfyld venligst tilmeldingsblanketten. Du finder linket til blanketten her:

<https://forms.gle/v8v9RXzneSReupNM8>

Eller skriv til svetku.ricibas.komiteja@gmail.com (Husk at oplyse navn og antal voksne og børn, der ønsker at deltage)

Derefter modtager du en e-mail med yderligere oplysninger om billetkøb.

Efter billetkøbet, er din plads reserveret til arrangementet. Først til mølle princippet gælder.

"Der må maks samles 100 personer."

For at hjælpe arrangørerne med at planlægge begivenheden, bedes du venligst reservere din plads på Facebook siden.

Sct Hans i Ballerup arrangeres af Eventkomiteen. Arrangementet støttes af Letlands udenrigsministerium, Letlands ambassade i Danmark, Foreningen Danmark-Letland samt Lettisk forening i København (tidligere Lettisk - dansk forening Sjælland).

Hvis du sidder inde med spørgsmål, er du velkommen til at kontakte Eventkomiteen via Facebook eller skriv e-mail til: svetku.ricibas.komiteja@gmail.com.

*Antallet af billetter er begrænset grundet de gældende retningslinjer for forsamlinger.

I tilfælde af ændringer i retningslinjerne, forbeholder Eventkomiteen sig retten til at ændre antallet af deltagere.

Vi følger naturligvis regeringens anbefalinger og sørger for, at alle de sikkerhedsmæssige retningslinjer overholdes.

Vi gør opmærksom på, at i løbet af begivenheden vil vi tage billeder og video til brug for publikation.

Vi ser frem til at se dig.

Eventkomitten og Anda Dyrhund-Parbst

Latvian Institute

Lettisk Public Service

Letland starter verdensmesterskabet i ishockey med drømmesejr over Canada

Det lettiske nationale ishockeyhold startede verdensmesterskabet på hjemmebane på Arena Riga med en bemærkelsesværdig sejr 2 - 0 over det meget dygtige canadiske landshold. God organisering og disciplin under Letlands canadiske hovedtræner Bob Hartley tillod hjemmeholdet at få denne historiske sejr.

lsm.lv

Lettisk virksomhed har held med medicinsk it.

Longensis, en opstartsvirksomhed med base i Letland og Hong Kong, har vundet hovedpræmien i den årlige Tech-Chill-konference på 10.000 euro.

Longenesis er en B2B-startup (business to business forretning, altså en virksomhed der kun sælger til andre virksomheder og ikke til private), der tilbyder et program til biomedicinske organisationer til at reducere længden af kliniske forsøg.

En lettisk personlighed:

De små hotelejere Ivonna og Agris Pīrāgs

Med de fortsatte begrænsninger på rejser mellem lande, kan det virke som en skør tid at gå ind i hotelbranchen. Men et Riga-par har lige åbnet et unikt gæstehus med et historisk anstrøg.

I løbet af det sidste årti er der vokset "små hjem" op rundt om i verden som et kreativt svar på de skyhøje boligpriser. Og Riga har nu et lille hotel at føje til denne hyggelige samling. Viesturdārzs, en frodig oase i byens nordlige udkant, er Rigas ældste offentlige park. Havens mange kuriositeter inkluderer et sommerhus i den sydlige ende, som har tjent befolkningen på mange måder, siden det blev bygget i 1900.

Foto af Philip Birzulis

For et århundrede siden gav det husly til en avis-kiosk, en bar med forfriskninger, et badeværelse og et ur, som var praktisk for de pendlere, der brugte det nærliggende sporvognsstoppested. I nyere tid har et tehus,

en vietnamesisk restaurant og en champagnebar alle tilbudt deres varer i dette hus.

Nu har iværksætterne Ivonna og Agris Pirāgs installeret Rigas mindste hotel i huset. Det er et eventyr, der kommer lige så meget fra hjertet som fra tal på bundlinjen.

”Vi har altid elsket at rejse, og jeg har ofte tænkt, ”ville det ikke være dejligt at have et lille gæstehus og skabe alle mulige dejlige overraskelser for folk! ”” siger Ivonna, ”Så pas på med, hvad du ønsker!”

Tidligere havde Pirāgs været i oplevelsesbranchen, der er sunket dybt ned i Covids dødshul. Så i februar i år, på trods af at de ikke havde nogen erfaring inden for boligbranchen, tog de chancen og skrev under på en fem-årig lejekontrakt med Riga byråd om leje af sommerhuset.

Med kun 44 kvadratmeter på to etager kan der kun bo et hold gæster ad gangen, de har så hele huset for sig selv. Ovenpå er der en queensize-seng og sovesofaer med plads til højst fem personer. Man skal ned ad den snoede trappe for at få adgang til badeværelse med brusebad og et opholdsområde med et minikøkken.

Snackbarer og chokolade, der er gemt i skuffer, belønner dem der er nysgerrige nok til at åbne skufferne, og en ”sok mini

bar” med lokalt strikkede fodbeklædninger afspejler ejernes lunefulde humor. Ikke overraskende elsker børn stedet. Der er intet tv, men det tilskynder lejerne til at se den forbipasserende parade på den tilstødende Hanzas iela, høre plader fra parrets udvalgte LP-samling (sovjetiske udgivelser af Barbra Streisand og Boney M., og andre?), eller gennemgå en lettisk guide til god husholdning offentliggjort i 1877.

Når nysgerrige forbipasserende fra gaden ønsker at komme ind og kigge, er Ivonna glad for at vise dem rundt, hvis der ikke er gæster i huset.

”Huset skal have lov til at leve sit eget liv, og det vigtigste er, at folk hygger sig,” siger hun.

Indtil videre har det store flertal af kunder været Riga-borgere, nogle bor kun få minutters gang væk. Med fjerne romantiske steder lukket, er huset blevet en magnet for bryllupsdage. For andre er det en hyggelig pause fra det sædvanlige i disse vanskelige tider.

Foto med tilladelse fra Ivonna Pīrāgs

Pīrāgs har møbleret stedet for meget små midler, hvor de fleste møbler enten

er brugt eller doneret fra deres egen lejlighed. Og de indrømmer, at det var svært at få overskud i lavsæsonen, især med koldt vejr, som fik regningerne for strøm i vejret. Men det lader de ikke knægte deres entusiasme.

For at foretage en reservation skal du søge efter “2stāvu parka namiņš” på booking.com eller airbnb

*Text Philip Birzulis
lsm.lv*

Lækre strikgaver? så lettiskstrik.dk

Letland vil give en computer til alle elever inden 2025

Regeringen har underskrevet et memorandum om "Computer til alle børn", der sigter mod at give en passende computer til undervisning til hver elev og lærer inden 2025.

"Det er ikke kun et banalt køb af computere, men det er et system, hvor computere købes, ændres over tid, og vedligeholdelse er inkluderet, og der bliver også muligheder for at brugerne kan få kurser i at håndtere computeren," sagde præsident Egils Levits.

"Det forløbne undervisningsår er stort set forløbet online, og vi opdagede, at en betydelig procentdel af børnene ikke kan studere, fordi de ikke har computere. Det kan vi ikke acceptere, så dette memorandum er en forpligtelse på at oprette et system for alle børn og lærere, der har brug for det, til at få deres egen computer", sagde præsidenten.

lsm.lv

Europadagen

"I anledning af Europadagen understreger vi vigtigheden af denne særlige dato for fejringen af europæisk demokrati. I dag fejrer vi den officielle lancering af konferencen om Europas fremtid, der åbner

en paneuropæisk debat om ideer, muligheder og udfordringer i opbygningen af vores fælles fremtid", understregede alle de baltiske premierministre.

"For 71 år siden udtrykte den franske udenrigsminister Robert Schuman sine ideer om den europæiske genrejsning efter krigen og dens fredelige og frugtbare fremtid. Hans modige og visionære ideer udgjorde byggestenene i den moderne Europæiske Union. I dag opfordrer EU befolkningen til at fremlægge deres ideer om de emner, der er vigtige for at opbygge vores fremtid og fremtiden for de næste generationer af europæere. Ligesom for 71 år siden har Europa i dag brug for modige og visionære ideer, " fortsætter erklæringen.

” Vi opfordrer derfor alle og især mennesker i de baltiske lande til aktivt at deltage i opbygningen af vores fælles fremtid. De baltiske nationer viste en inspirerende entusiasme og beslutsomhed i at omforme deres lande og opbygge blomstrende demokratier. Vi er sikre på, at befolkningen i Estland, Letland og Litauen i dag kan vise samme vilje til at opbygge det stadig stærkere EU baseret på idealerne om frihed, individuel frihed og solidaritet, ” understreger de baltiske premierministre. ” Vi opfordrer også alle EU-institutioner til at tage behørigt hensyn til folks ideer og implementere dem til konkrete handlinger for bedre at imødekomme folks behov og forventninger og sikre Europas velstand i de kommende år, ” lyder det i erklæringen.

leta/TBT

En lettisk personlighed:

Øko-samfundet ”Zadiņi”

Der tales meget om at reducere vores økologiske fodaftryk og skabe harmoni med miljøet.

Mød her nogle lidenskabelige mennesker, der lever en virkelig grøn livsstil på en innovativ lettisk gård.

Det er engagerede mennesker, der forlader byen for at finde bedre måder at leve på i en urolig verden.

En sådan flok idealister har slået sig ned på ”Zadiņi”, en malerisk ejendom nær Smiltene, 120 kilometer nordvest for Riga. Her dyrker de mad med permakulturmetoder ved hjælp af kompostering og smart landskabspleje for at minimere ukrudt og vanding, mens de konstant beriger jorden. Beboerne

bygger energieffektive hjem ved hjælp af lokale materialer. Og de skaber relationer baseret på samarbejde snarere end konkurrence og byder besøgende velkommen, så samfundet som helhed kan lære om deres vision.

Implementering af anlæg til forarbejdning af biologisk affald i Letland

Fra maj 2021 til januar 2022 planlægger Getlini Eko at teste genbrug af biologisk nedbrydeligt affald i et nyt anlæg. Målet er at reducere mængden af affald, der skal lagres på lossepladser med 50% og at give befolkningen mulighed for at spare op til 40% på affaldshåndtering.

Forsøget indbefatter et sorteringsanlæg, der forsøger at skelne mellem biologisk nedbrydeligt affald med forskellige typer mekanismer. Det er dog tidligere blevet påpeget, at affald sorteret hjemme ville give den bedste kvalitet og er mest effektiv. De seneste år er antallet af bioaffaldscontainere i Riga steget fra 120 til 700. I 2021 skal der installeres yderligere 800 containere i Riga og dets omegn.

lsm.lv

Den Europæiske Unions litteraturpris

Den 15. april bekendtgjorde Den Europæiske Unions litteraturpris de indstillede.

Femoghalvtreds forfattere fra fjorten lande kom på listen, herunder fire lettiske forfattere:

- Jana Egle, *Dzimšanas diena* (fødselsdag), udgiver: Latvijas Mediji
- Laura Vinogradova, *Upe* (Floden), udgiver: Zvaigzne ABC Publishers
- Rasa Bugavičute-Pēce, *Puika, kurš redzēja tumsā* (Drenge der kunne se i mørket), udgiver: Latvijas Mediji
- Svens Kuzmins, *Hohma* (Hokhmah), udgiver: Dienas Grāmata

Den Europæiske Unions litteraturpris (EUPL) vurderer nye fiktionsforfattere fra hele Europa. Prisen omfatter 41 lande, der er en del af programmet Kreativt Europa - et initiativ, der sigter mod at styrke Europas kulturelle og kreative sektorer. Vinderne af EUPL 2021-udgaven offentliggøres den 18. maj i en digital begivenhed.

Efterskrift af redaktøren:

Da vi har passeret 18. maj har vi fundet vinderne på internet. Der var en vinder fra Letland blandt de 13.

Laura Vinogradova, født i 1984, er en lettisk forfatter af børne og voksenlitteratur.

Hun studerede forretningsadministration ved Riga Technical University og begyndte ikke at skrive, før hun var 30.

Hendes første udgivne bog var en historie for børn, *Snīpulītis no Snīpulciema* (Lille Lang Næse fra Lang Næse Landsbyen, 2017), straks efterfulgt af to samlinger af noveller: *Izelpas* (udånding, 2018) og *Lāču kalns* (Bjørnehøjen, 2018). I 2019 udgav hun en bog for børn i to bind, kaldet *Mežpasakas* (Skovens fortællinger).

Hendes seneste bog, *Upe* (Floden, 2020), er blev indstillet til den årlige lettiske litteraturpris.

Det er denne bog hun vinder prisen med:

UPE (Floden)

Rutes liv er uden økonomiske bekymringer, men det er fyldt med en tomhed, der bliver mere og mere utålelig af minder om hendes barske barndom, hun længes efter en mistet søster, smertefulde tanker om en mor i fængsel og en manglende evne til at åbne sig for mennesker tæt på hende, inklusive hendes mand. Rute kendte aldrig sin far, men da han dør, efterlader han en arv fra et landsted ved floden, og hun undslipper - flygter fra byen, fra mennesker, fra sig

selv. Hun har ikke kun brug for at flygte, men også at prøve at lære at leve med den smerte, der er forårsaget af sin søsters forsvinden - en smerte, som hun har levet med i 10 år. Hun bor i sin fars landsted ved flodbredden, hun lærer sine naboer at kende, men mest af alt lærer hun floden at kende ... en flod, der bliver hendes symbolske søster.

<https://www.euprizeliterature.eu/authors/laura-vinogradova>

Sigulda Slot er rekonstrueret og klar til imponere dig

Et ambitiøst genopbygningsarbejde er afsluttet på Siguldas nye slot. Døren åbnes for besøgende til sommer, hvis den epidemiologiske situation tillader det.

I det renoverede slot vil der for første gang være en udstilling om slottets og Siguldas historie, mens der er planlagt koncerter og litterære oplæsninger i de imponerende haller.

Slottet er blevet genopbygget flere gange, men i løbet af de sidste fire år er det blevet restaureret til den form, det fik i 1937. På det tidspunkt blev paladsets indre opbygget i stil

med nationalromantikken.

Værkerne fra de lettiske kunstnere Kārlis Sūniņš og Teodors Ozoliņš er også blevet restaureret. Lofterne er ændret i alle rum. På første sal er paladsets biblioteker og læsesale i øjeblikket hjemsted for den første udstilling af slottets og Sigulda's historie.

Dace Preisa fortæller: "Der vil være tabletter, som vil indeholde historien om selve slottet, og gamle bøger, der er gemt under krigen, vil være der til visning og læsning. Der vil også være flere lydhistorier. Her kan du se autentiske møbler, som engang er lavet af en kopi af de gamle møbler og nu er blevet restaureret og er udstyret med et lydsystem. Der er en historie på hver sofa om en eller anden fase af Siguldas oprettelse". Forhåbentlig åbner slottet for besøgende til sommer.

lsm.lv Sintija Ambote (Latvijas Radio)

Hjulproducent flytter produktion fra Rusland

Hi-tech hjulproducent flytter produktion fra Rusland til Letland. En producent af avancerede bilkomponenter, der an-

vendes af virksomheder, herunder Tesla, Rimac og General Motors, flytter sin produktion fra Rusland til Letland. Riga-hovedkvarteret SMW Wheels har kontrakter med den banebrydende Rimac Automobili og Engler FF og arbejder nu på nye hjul til General Motors og på den næste forbedring af hjul til den berømte Tesla Roadster.

Den stigende efterspørgsel efter højteknologiske lette hjul bliver stadig vigtigere for elbiler, og salget af magnesiumhjul og forskellige 3D-printede komponenter produceret af SMW Wheels er steget med over 50% i 2020, sagde virksomheden.

Lettere komponenter giver en reduktion af kulstofemissioner i gammeldags motorkøretøjer. Og de øger rækkevidden mellem ladninger i elektriske køretøjer. Hjulene har større effekt end andre dele, mens deres vægt kan sænkes med mere end 20% og i nogle tilfælde med 50%. Dette kan kun opnås med magnesium, som er 33% lettere end aluminium

lsm.lv (lettisk offentlig transmission)

Betaling af engangsydelser til børnefamilier

Torsdag den 18. marts udførte det statslige socialforsikringsagentur (VSAA) den første af tre overførsler, der startede udbetalingen af engangsydelsen på 500 EUR pr. barn.

Vaccinefabrik i Letland?

Lettiske farmaceutiske virksomheder vil bygge vaccinefabrik. Tre lettiske farmaceutiske virksomheder ønsker at bygge en fabrik til produktion af vacciner mod Covid-19, sagde medejer af "Pharmidea" Vitālijs Skrīvelis.

Ifølge ham er den lettiske økonomi stoppet på grund af begrænsninger med Covid-19, skønt det er gjort for ikke at overbelaste hospitaler. Men når man ser fremad, kan pande-

mien gentage sig, og ”det ville bestemt være klogt og vigtigt at forberede sig på sådanne tider”.

Ifølge ham kunne opførelsen af produktions- og påfyldningslinjer og oprettelsen af et kontrollaboratorium koste 62-68 millioner euro. Cirka 15 mio. EUR det første år og 12 mio. EUR i hvert af de følgende år er nødvendige for indkøb af vaccineproduktionsteknologi. Ifølge Skrivelis kunne den offentlig-private partnerskabsmodel bruges til at finansiere ideen.

eng.lsm.lv (lettisk offentlig transmission)

En lettisk personlighed:

Rejseguide Jacob Lalander

I år markeres 400-året for, at det nordlige Letland blev en del af Sverige i et århundrede, en periode husket for velstand og fremskridt. I dag er en frygtløs svensker, der har bosat sig i Letland, på mission for at udforske den tids militære arv.

Fra stemningsfulde rester af middelalderlige slotte til smuldrede sovjetiske øjebæ, har Letland masser af spændende ruiner. Få af dem er lige så gennemsyrede af historie og rige på historier som Daugavgrīva-fæstningen i Rigas nordlige udkant.

Konstrueret af svenskerne i det 17. århundrede for at bevogte floden Daugava, har den udholdt kampe og

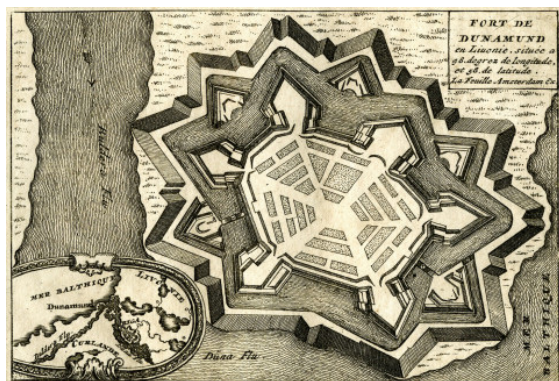
belejringer, været vært for kongelige og spillet en vigtig rolle i fødslen af den lettiske nation. Men den blev forsømt i mange år, og få lokale kendte til den.

Søg på Jacob Lalander. I flere år har denne svenske forretningsmand iført en smuk uniform undervist både lokale og turister om fæstningen. Hans blanding af omhyggelig forskning, fængslende historiefortælling og munter humor skaber forbindelse mellem to kulturer, han kender intimt.

”Som udlænding lyder mit lettiske måske lidt akavet, men det er dog lidt autentisk at tale om denne svenske fæstning med svensk accent - måske sætter folk pris på det!” han griner.

Nordlig adgangsvej

Som omdrejningspunktet for de store handelsruter mellem øst og vest har Riga længe været en slagmark mellem rivaliserende magter, der byggede befæstninger omkring byen i over 800 år. Disse bestræbelser var især intense i 1600 tallet, da Riga var den største by i Kongeriget Sverige, og dets skatter og afgifter fyldte statens kasse.

Efter erobringen af Riga fra polakkerne beordrede kong Gustavus Adolphus i 1624 at øge de beskudne faciliteter ved Daugavgrīva. I løbet af de næste par årtier forvandlede den berømte militæringenjører Erik Dahlberg Dünamünde til en

af de mest avancerede fæstninger i Europa, en stjerneformet voldgravsomkranset skanse med strittende kanoner og komplet med kaserner, en kirke og alt andet som en 500 mand stor garnison krævede.

I 1710 faldt Daugavgrīva i hænderne på Peter den Store og han fjernede dermed det sidste svenske fodfæste i Baltikum. Det blev besat af det tsaristiske Rusland i de næste to århundreder, og det sovjetiske regime opretholdt senere en vigtig flådebase der. I 1975 var Daugavgrīva stedet for et mytteri på en destroyer, der inspirerede til filmen ”Jagten på den røde oktober”.

Jacob Lalander kom til Letland i 1994 for at arbejde for lægemiddelproducenten Grindex. I lang tid mente han, at der ikke var noget tilbage på fæstningen, der var blevet ryddet efter en

skandaløs privatisering i 1990'erne. Den lettiske stat genvandt ejendommen i 2013, og Jacobs ven Fredrik von Feilitzen, en amatørhistoriker fra Stockholm med baltisk-tyske rødder, opfordrede ham til at se på det.

”Det var en klods - affald overalt, brugte nåle, det var virkelig et rod,” siger han. ”Samtidig gjorde det et stort indtryk på mig - disse glemte 22 hektar, hvilken skønhed det var.”

Ifølge Jacob kommer nogle borgere bare for en spadseretur med deres familier, mens andre er historieinteresserede. Fæstningen har formet lettisk identitet. Ernst Glück, den lutherske pastor, der først oversatte Bibelen til lettisk, tjente som garnisonspræst. Og i 1915 blev den første af de lettiske riflebataljoner, som senere skulle vinde landets uafhængighed, dannet i Daugavgrīva.

I løbet af arbejdsugen driver Jacob et firma, der sender lettiske arbejdere til Sverige for at udvinde metaller fra industriaffald. I weekenden afholder han ture på lettisk, engelsk og svensk og han vil med glæde vise små grupper rundt. Han kan kontaktes via sin Facebook-profil.

Mens mange af fæstningens bygninger desværre er gået tabt på grund af krige og hærværk, er landskabet stadig intakt, og med lidt fantasi kommer fortiden til live. Mens Jacob siger, at det er umuligt at genopbygge det, der var et af de største ingeniørprojekter i svensk historie, vil aktivistgruppen ”Bolderājas grupa”, som han er aktivt medlem af, gerne se en del restaureret for at vise, hvordan livet var i dets storhedstid.

*Isml.v Tekst og fotos af
Philip Birzulis*

Bestyrelsen

	Kirsten Gjaldbæk Kongstedvej 12 2700 Brønshøj Formand	3871 1825 Kirsten.gjaldbaek@gmail.com
	Niels Bendix Knudsen Lille Havelsevej 86 3310 Ølsted Næstformand	mobil 4031 2345 nbendix@mail.com
	Dita Schultz Gammel Køge Landevej 306H, 2650 Hvidovre Bestyrelsesmedlem	mobil: 4075 4680 dita.schultz@gmail.com
	Lis Nielsen Rosenlundsvej 8 3650 Ølstykke Redaktør	mobil 2344 4179 Lishazel18@gmail.com
	Signe Struberga Slotsparken 84C 2880 Bagsværd Bestyrelsesmedlem	signe.struberga@gmail.com
	Anda Dyrlund-Parbst Horserød byvej 3 3000 Helsingør Kasserer og webmaster	mobil 2016 0963 anda.parbst@gmail.com
	Peter Fjerring Frederik VI's Allè 6, 1th 2000 Frederiksberg Suppleant	mobil 2025 1783 peterfjerring@hotmail.com
	Holger Pyndt Degnemose Alle 41 2860 Søborg Næstformand	holger.pyndt@gmail.com

Foreningen....

Foreningen Danmark-Letlands medlemsblad udsendes til alle medlemmer.

Indlæg og udklip er meget velkomne og sendes til redaktør Lis Nielsen (lishazel18@gmail.com). Vi kan ikke love at bringe alle indlæg, ligesom vi forbeholder os ret til at redigere i det indsendte. Vi ser gerne at artikler på engelsk eller lettisk er oversat når vi modtager dem.

Foreningen Danmark-Letland er stiftet i august 1992 i København af en kreds af private personer med interesse for Letland.

Formålet med foreningen er:

På alle måder at styrke og udvikle venskab mellem det lettiske og danske folk, samt oplyse om Letland.

Som medlem af foreningen kan optages enkeltpersoner, husstande, foreninger, virksomheder, kommuner, menigheder, organisationer mv. med interesse for dansk-lettiske relationer.

Foreningen er landsdækkende. De fleste arrangementer finder sted i Københavnsområdet, men der opfordres til lokalt arbejde også andre steder i landet.

Indmeldelse i Foreningen Danmark-Letland sker ved henvendelse/indbetaling til kasserer Anda Dyrhund-Parbst.

Foreningens girokonto er: 07 736 54

PS. Der bliver ikke udsendt girokort da det kun bruges af få. Bankoverførsel via netbank sker til:

Danske Bank, reg. 1551, konto 000 0773 654

Mærk venligst betalingen

”kont årstal navn” (kont 2020 P. Pedersen)

Årskontingent:

Enkeltpersoner	250 kr.
Husstande	350 kr.
Unge under 26 og pensionister	175 kr.
Organisationer m.m.	550 kr.

Nyttige adresser

Letlands Ambassade i Danmark,

Rosbæksvej 17, 2100 København Ø

Tlf. 3927 6000

embassy.denmark@mfa.gov.lv

www.am.gov.lv/copenhagen

Ambassadør: Alda Vanaga

Ambassadørens sekretær Inese Buike

Rådgiver/diaspora Liga Usilenoka

House Manager: Valdis Bormanis

Den Danske Ambassade i Letland,

Pils iela 11, Lv-1863 Riga, Latvia

Tlf. +371 6722 6210

rixamb@um.dk, www.ambriga.um.dk

Ambassadør: Flemming Stender

fleste@um.dk

Konsul/Attaché:

+371 6722 6210 ext. 16 /mob. +371 2612 1002

Det Danske Kulturinstitut i Riga,

Mūkusalas iela 3, Riga, LV-1423, Letland

Tlf.+371 728 99 94

Tlf.+371 728 82 21

[mailto: dki@dki.lv](mailto:dki@dki.lv)

Leder: Simon Drewsen Holmberg.

Det Danske Kulturinstitut i København

Vartov, Farvergade 27 L, 2. sal, 1463 Kbh K

Adm. direktør Camilla Mordhorst

Tlf.: +45 5219 5116

mail@danishculture.com

Foreningens hjemmeside: www.danmark-letland.dk

Webmaster: Anda Dyrlund-Parbst

Kode til at se seneste numre af bladet: vairalat

KALENDER for 2021

14. juni 12.00

Mindehøjtidelighed

ved Det lettiske Monument på
Vestre Kirkegård, Vestre
Kirkegårds Allé 15, Østre Kapel
2450 Kbh. Sv.

19. juni

Jāņi/Skt Hans

Kom og vær med til at fejre
Jāņi i Ryttergården Loen,
Pederstrup 49, 2750 Ballerup. Se
side 39

16. sept kl. 19.00

Generalforsamling

"Kulturhuset Kilden", Nygårds
Plads 31, Brøndbyøster
Offentlige transportmuligheder:
bus 9A, bus 13 eller S-tog:
Brøndbyøster St.

Lørdag den 20. nov

Lettisk Nationaldagsfest

"Kulturhuset Kilden", Nygårds
Plads 31, Brøndbyøster

Efterårsmøde

På den lettiske ambassade

Nærmere omtale i næste nummer
af bladet.

*Vi har i dette blad lagt en strip hos nogen med oplysning om at
der i følge vores regnskab skyldes for kontingent.*

*Sørg venligst for at betale (se side 53) eller give besked om
udmeldelse hvis dette ønskes. Det koster omkring 200 kr at
trykke og sende bladet i et år pr person. Det er en stor belast-
ning, hvis ikke der kommer kontingent til dækning.*

Nærbillede af Krapa-korstræet. Man kan stadig finde snesevis af kors skåret i træets bark. Foto: Per Nielsen